

ПОНЯТТЯ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

Університет є одним із найважливіших і одночасно найстаріших освітніх інститутів Європи. Сьогодні в університетських центрах створюється і передається знання, розвивається культура, розгортаються і набувають потужності різноманітні інтелектуальні і суспільні ініціативи. Одночасно з цим, зазначає дослідник, університет, як і будь-який суспільний інститут, перебуває у постійному русі. Змінюються соціальні, економічні, політичні умови, продовжується науково-технічний прогрес, виникають нові обрії і одночасно загрози для розвитку людства – змінюється і університет.

Англійський дослідник Дж. Ньюмен наголошує, що **університет** – це місце викладання універсального знання, що означає, з одного боку, мета його – інтелектуальна, а не духовна, а з іншого, – вона полягає саме у розповсюдженні і просуванні знання, а не в додаванні його [4]. Він обґрунтував розуміння університету як храму інтелекту. Завдання університету – накопичувати знання, а отже будь-які обмеження у цій сфері неприпустимі.

Я. Пелікан зазначає, що університет є не просто набором будівель, лабораторій (тобто університетського кампусу), інститутів, функцій чи освітніх та наукових практик, він є «сім'єю», спільнотою, що має розглядатися як один з першопринципів ідеї університету. Дослідник вивчає моральні та інтелектуальні обов'язки університету, значення фундаментальних досліджень у діяльності останнього, феномен з'єднання освіти і науки, значення університетської традиції, її цілісності і неперервності, університетську інфраструктуру (бібліотеку, видавництво та ін.) тощо [5].

В університеті здійснюється передача знань і формування майбутніх професіоналів. Університет є центром наукового пізнання, що прагне зробити світ більш зрозумілим, пролити світло на таємниці людства, навчитися прогнозувати розвиток різних явищ і процесів, розробити пропозиції, які можуть бути втілені у соціальну та іншу практичну діяльність.

Вітчизняні дослідники Г. Димиденко, В. Масальський зазначають, що у процесах сучасного реформування освіти в Україні виникла проблема щодо походження, правомірності використання й розуміння змісту терміну "класичний університет". Ці дослідники ґрунтовно дослідили питання виникнення класичних університетів у світі та Україні зокрема, відтак і питання історії походження самого терміну «класичний університет» [3].

Класичні університети на території України пройшли тривалий період свого становлення, розвитку і функціонування, зарекомендували себе авторитетними й широко визнаними навчально-науковими закладами як в Україні, так і за кордоном. На момент проголошення незалежності України, в 1991 році, на її території існувало 10 державних університетів, діяльність яких було побудовано за зразком світових класичних: Київський, Харківський,

Одеський, Дніпропетровський, Львівський, Чернівецький, Ужгородський, Донецький, Сімферопольський, Запорізький [3].

Сьогодні вітчизняні Інтернет-ресурси презентують кращі класичні університети України, які посіли найвищі місця в консолідованому рейтингу вищих навчальних закладів нашої держави 2015 року. Першу десятку цих університетів подано у таблиці 1.

Таблиця 1.

Топ-10 кращих класичних університетів України (2015 р.)

<i>Назва навчального закладу</i>	<i>Місце</i>	<i>Місце у загальному рейтингу</i>	<i>Топ 200 Україна</i>	<i>Webometrics</i>	<i>Scopus</i>	<i>Підсумковий бал</i>
Київський національний університет ім. Т. Шевченка	1	1	1	1	1	3
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	2	2	3	4	2	9
Львівський національний університет імені Івана Франка	3	5	9	11	3	23
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова	4	7	18	10	4	32
Сумський державний університет	5	8	21	6	15	42
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича	6	12	26	20	5	51
Донецький національний університет	7	15	25	32	14	71
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	8	16	38	23	11	72
Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара	9	18	10	72	8	90
Національний університет "Києво-Могилянська академія"	10	24	5	89	24	118

Нині сучасне тлумачення терміну "класичний університет", яке закріплене в офіційних документах, включає в себе природничо-наукові, соціально-гуманітарні й економічні напрями університетської освіти.

Уперше в офіційних документах незалежної України термін "класичний університет" використано в Постанові Кабінету Міністрів від 5 вересня 1996 року "Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад", згідно з якою "університет (класичний університет) – багатопрофільний вищий навчальний заклад, який здійснює підготовку фахівців з вищою освітою із широкого спектра природничих, гуманітарних, технічних та інших напрямів науки, техніки і культури за освітньо-професійними програмами всіх рівнів, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром, сприяє поширенню наукових знань і здійснює культурно-просвітницьку діяльність серед населення, має розвинуту

інфраструктуру наукових і науково-виробничих підприємств і установ, високий рівень кадрового і матеріально-технічного забезпечення такої діяльності. Але, наголошує В. Масальський, у це перше загалом позитивне визначення дефініції "класичний університет" потрапила суттєва неточність, яка не відповідала існуючій світовій практиці, а саме: у класичній університетській освіті не можуть бути присутні технічні напрямки [3].

В. Бакіров стверджує, що *класичний університет* є вищим навчальним закладом, що має певні специфічні риси, особливі механізми та форми функціонування. Основоположними якісними ознаками таких навчальних закладів є, зокрема, високий, можна сказати, елітний, рівень підготовки фахівців, що базується на ґрунтовній методологічній основі, можливість набуття студентами не просто базових, а фундаментальних знань з різних галузей науки за оптимального поєднання природничих і гуманітарних навчальних дисциплін, здатність до формування і поширення вікових морально-культурних цінностей, переважання у науковій роботі частки фундаментальних, креативних досліджень [1]. Крім того, класичний університет є основним джерелом поповнення науково-педагогічних кадрів для системи вищої освіти та виступає генератором змін у сфері організації освіти. Ці ознаки класичної університетської освіти, відповідні якості випускників дають можливість говорити про особливу роль класичних університетів не тільки в освітянській, просвітницькій сфері, але й у розбудові сучасного суспільства.

У нашому дослідженні ми спираємося на визначення, сформульоване В. Масальським: **класичний університет** – це багатопрофільний вищий навчальний заклад, який здійснює освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра, освітньо-наукового рівня доктора філософії із широкого спектра природничих, гуманітарних та економічних напрямів науки, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового й матеріально-технічного забезпечення, сприяє поширенню наукових знань та здійснює культурно-просвітницьку діяльність [3].

Зазначимо, що поняття «розвинутої інфраструктури навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, відповідний рівень кадрового й матеріально-технічного забезпечення» є не що інше, як **інформаційно-освітнє середовище університету**.

Інформаційно-освітнє середовище, зазначає Н. Кононець, є педагогічною системою, що об'єднує в собі інформаційні освітні ресурси, комп'ютерні засоби навчання, засоби управління навчальним процесом, педагогічні прийоми, методи і технології, направлені на формування інтелектуально розвинутої соціально-значущої творчої особистості, що володіє необхідним рівнем професійних знань, умінь і навичок [2].

Інформаційно-освітнє середовище класичного університету є частиною університетського кампусу. Тож у нашому дослідженні ми пропонуємо здійснити уточнення поняття класичного університету

Класичний університет – це багатопрофільний вищий навчальний заклад, який здійснює освітню діяльність, пов'язану зі здобуттям вищої освіти освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра і магістра, освітньо-наукового рівня доктора філософії із широкого спектра природничих, гуманітарних та економічних напрямів науки, проводить фундаментальні та прикладні наукові дослідження, є провідним науково-методичним центром і відкритою педагогічною системою, має розвинутий університетський кампус для ефективного поширення наукових знань та здійснення культурно-просвітницької діяльності.

На рисунку 1 схематично зображено поняття класичного університету у вітчизняній вищій школі.

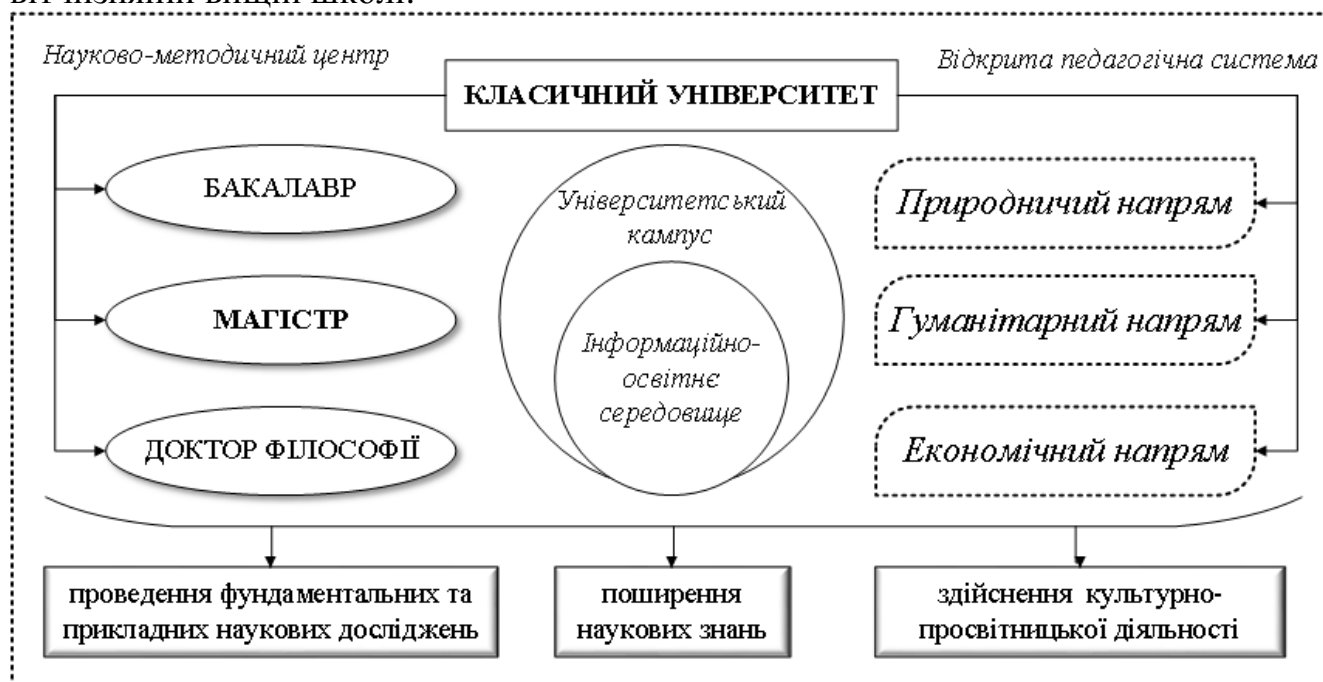

Рис. 1. Поняття класичного університету

Список використаних джерел

1. Бакіров В. С. Університети в пошуках нової стратегії // *Universitates*. — 2008. — С.8 — 11.
2. Кононец Н. В. Інформаційно-освітнє середовище як дидактична основа для ресурсно-орієнтованого навчання студентів в аграрному коледжі / Наталія Кононец // *Витоки пед. майстерності: зб. наук. праць.* – Полтава, 2013. – Вип. 12. – С. 129–135.
3. Масальський В. Класичні університети України: історія походження та зміст терміна / В.Масальський, Г. Димиденко // *Схід*. – 2010. – № 7 (107). – С. 105-110.
4. Ньюмен Дж. Г. *Ідея Університета* / Дж. Г. Ньюмен ; пер. с англ. С. Б. Бенедиктова ; под общ. ред. М. А. Гусаковского. - Минск : БГУ, 2006. - 208 с.
5. Пелікан Я. *Ідея університету [текст]* / Я. Пелікан; пер. з англ. В. Верлока та ін. – К.: Дух і Літера, 2008. – 360 с.